

Lidové noviny, 17. 5. 2006

Gymnázia? Na tahu jsou kraje

Podíl středoškoláků studujících v obecných vzdělávacích programech mimořádně nízký

KOMENTÁŘ

Na gymnázia se i letos dostává pouhá polovina přihlášených. Kolik dalších zájemců se na gymnázium ze strachu z nepřijetí ani neodvážilo přihlásit, přesně nikdo neví. Přijetí dítěte na gymnázium je dnes v rodině stejná sláva, jako bylo sehnat kolo nebo výjezdni doložku na Západ v dobách komunismu. Zatímco volný trh a konkurence v soukromém sektoru veškerou nedostatkovost zboží a služeb vymýtily, ve školství i po více než patnácti letech panují zákony nedostatku. Pouze dohled nad školskými úředníky nespírá všemocná komunistická strana, ale demokraticky zvolení, avšak bohorovně politici.

Po desítky let socialistického centrálního plánování se poptávka po gymnáziích rozcházela s nabídkou, protože nabídka se více méně neměnila. Nejvíce se nůžky rozevíraly v regionech, kde postupně narůstal podíl vzdělané populace. Šlo především o velkoměsta Prahu a Brno a několik okresů s vysokou školou. Tam se totiž s rodinami po desetiletí usazovali absolventi, kteří původně přišli za studiem z ostatních koutů republiky. V důsledku toho poptávka po gymnaziálním vzdělání v těchto regionech rostla nejvíce. Kromě toho tam na gymnázia dojíždělo - a mimochodem stále dojíždí - mnoho přespolních. Nerostl tam však počet míst na gymnáziích. Centrální plánovači tento problém nejen neřešili, oni to jako problém ani neviděli. V roce 1990 tak byl v univerzitních okresech a velkoměstech zdaleka největší nedostatek míst na gymnáziích. Propast mezi nabídkou a poptávkou po gymnaziálním vzdělání se v první polovině devadesátých let začala uzavírat. Nový demokratický stát se sice do zakládání gymnázií moc nehrnul, ale svým liberálním postojem umožnil vznik řady nestátních, tedy soukromých a církevních gymnázií.

Přirozeně jich nejvíce vzniklo právě v univerzitních centrech, kde byl nedostatek nejvyšší. Na nestátní gymnázia se začala dostávat alespoň malá skupina především těch, které by zavedená státní gymnázia pro nedostatek míst zamítala.

Rostoucí role vzdělání

S tím, jak se země postupně otevírala světu, lidé začali lépe vnímat nové podmínky a rostoucí roli vzdělání. Zdaleka ještě neuspokojená poptávka po gymnaziálním vzdělání tak dále rostla.

Jenomže v polovině devadesátých let již úředníci začali opět utahovat otěže. Pod tlakem zájmových skupin a s politickou záštitou se jim podařilo žádoucí rozvoj zastavit sérií více či méně viditelných administrativně-restriktivních překážek. Na počet žáků přijímaných gymnázií byly uvaleny striktní kvóty. Přehledný systém financování vzdělání se proměnil do zbytečně složité a neprůhledné podoby, které dnes rozumí maximálně pár úředníků.

Po dalších téměř deset let byl v podstatě udržován statut quo. Ten narušil pouze pokus zrušit osmiletá gymnázia a znepříjemnit život gymnáziím soukromým v období opoziční smlouvy. V prvních letech nového století nebyl na reformní úvahy čas, protože se složitě převáděla řada školských pravomocí na kraje. Tímto převodem pravomocí si také ministerstvo školství a jeho politické vedení nad léta neřešeným problémem nedostatku gymnázií částečně umylo ruce.

Teprve loni se nechala ministryně školství slyšet, že by gymnázií snad mohlo být více. Na tahu jsou prý ale teď již kraje. Jenomže do rozhodování krajů mnohem více vstupují soukromé a partikulární zájmy místních zaměstnavatelů. Ti od škol chtějí úzce profesně specializované absolventy připravené právě na práci v jejich firmách a rozvoj gymnázií by ohrozil počty absolventů učilišť a průmyslovek. Soukromé, partikulární a ryze tržní zájmy místních zaměstnavatelů, ač oprávněné, se však často rozcházejí se zájmy rodičů a jejich dětí. Mnoho rodičů totiž rozumně preferuje získání flexibilnějších a dlouhodobě použitelných dovedností pro celý život, které poskytují spíše gymnázia.

V důsledku této smutné historie má dnes Česká republika mezi nejvyspělejšími zeměmi jeden z nejnižších podílů středoškoláků studujících v obecných vzdělávacích programech. Záměr ministryně v příštím volebním období otevřít gymnázia většímu počtu dětí sice přišel hodně pozdě, ale i tak ho je třeba uvítat. Nemusí nutně jít o rozšíření elitního typu gymnázií, jak jsou dnes vnímána, ale o rozšíření počtu středních škol, které žákům dají přiměřeně široké vzdělání a obecné dovednosti, které se jim budou hodit celý život, a ne jen pár let po škole v místní firmě.

Do rozhodování krajů vstupují partikulární zájmy zaměstnavatelů, čekajících na absolventy učilišť a průmyslovek. A rozvoj gymnázií by jejich počty ohrozil.

O autorovi: Daniel Münich, zástupce ředitele CERGE-EI e-mail: munich@cesnet.cz